

מגן אבות ואימהות - "כבד את אביך ואת אמך"

בתאריך 11.4.2020 מונה פרופ' רוני גמזו ע"י מנכ"ל משרד הבריאות, מר משה בר סימן טוב, לפרויקטור תכנית "מגן אבות ואימהות". מטרת התכנית היא להבטיח את החוסן הלאומי ולהגן על אוכלוסיות הקשישים ואוכלוסיית בעלי המוגבלויות השוהים במסגרות החוץ ביתיות תוך מתן טיפול מיטבי בראיה לאומית כוללת, אל מול התפשטות מחלת ה-COVID-19.

מטה מגן אבות כולל מנהלים מתחומי המוסדות הגריאטריים במשרדי הממשלה השונים בנוסף לסיוע של צה"ל (פיקוד העורף וכוחות נוספים) וגורמי הביטחון שנוספו למשימה. האתגר הוא תכלול של כלל הגורמים כדי לייצר תכנית עבודה יומית מסודרת, המספקת את כל הנדרש למוסדות להתמודד עם מגפת הקורונה, יום-יום בשבועות הקרובים. למשרדי הממשלה השונים נהלים מקצועיים והנחיות כלליות וספציפיות לתקופה זו. כאשר כלל הנהלים כפופים לנהלים המקצועיים של משרד הבריאות.

הנהלים מתעדכנים מעת לעת ומתפרסמים באתרי האינטרנט של משרדי הממשלה השונים, להלן קישור לאתרים הרלוונטיים:

<https://tinyurl.com/ydf5x5cb> - משרד הבריאות

<https://tinyurl.com/ya76atjc> - משרד הרווחה

<https://tinyurl.com/y8fmshob> - משרד השיכון

<https://tinyurl.com/y94sw24e> - משרד העלייה והקליטה

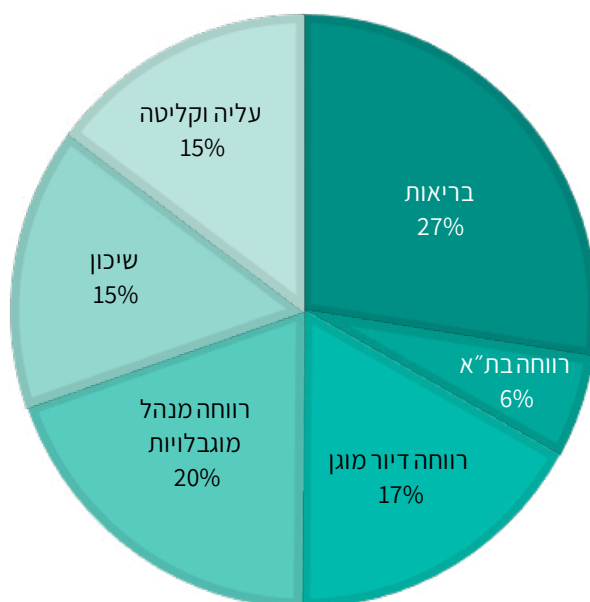
להלן מיפוי המסגרות החוץ ביתיות לפי סוגיהם ואוכלוסיית היעד, ועל פי המשרדים האחראים לרגולציה של המסגרות.

מס' מסגרות ודיירים לפי משרד

שם משרד	סטטוס הדיירים	מספר המסגרות	מס' דיירים / מאושפזים	%
משרד הבריאות בתי"ח גריאטריים לסוגיהם*	גריאטריה פעילה	256	24,448	27%
משרד רווחה - בתי אבות*	תשושים ועצמאים	112	4,976	6%
משרד רווחה - דיור מוגן פרטי*	עצמאים (ותשושים+)	95	15,150	17%
משרד רווחה - מינהל מוגבלויות דיור תומך	אנשים בתפקוד בינוני- נמוך או/ו התנהגות מאתגרת	189	8,777	10%
משרד רווחה - מינהל מוגבלויות דיור בקהילה / הוסטל ודירות	אנשים בתפקוד בינוני- גבוה או/ו התנהגות מאתגרת	468	8,626	10%
משרד השיכון - מקבצי דיור	עצמאים (ככלל)	120	13,787	15%
משרד הקליטה - מקבצי דיור	עצמאים (ככלל)	75	13,140	15%
משרד הקליטה - מרכזי קליטה	עצמאים (ככלל)	8	759	לא בסיכום
סה"כ		1,315	88,904	100%

* תתכן חפיפה בין מסגרות (מוסד סיעודי עם מחלקת תשושים ועם דיור מוגן)

אחוז דיירים לפי משרד

משרד הבריאות

בתי חולים גריאטריים

בתי חולים גריאטריים הם מוסדות רפואיים הכוללים מחלקות מהסוגים הבאים (חלקם או כולם):

- א. מחלקות לטיפול **גריאטרי ממושך** - גריאטריה סיעודית ומחלקה לתשושי נפש.
- ב. מחלקות לטיפול **גריאטרי פעיל** - סיעוד מורכב, הנשמה ממושכת, טיפול תומך (הוספיס), גריאטריה תת-אקוטית (גריאטריה חריפה, פנימית גריאטרית) וגריאטריה שיקומית.

השירותים הרפואיים והתקינה הנדרשים במחלקות אלה, לסוגיהן, מוגדרים בחוזרי ונהלי משרד הבריאות.

רגולציה: הרישוי והפיקוח על בתי"ח גריאטריים (כמו על כלל בתי החולים) היא בהתאם לפקודת בריאות העם 1940, ולתקנות בריאות העם (רישום בתי חולים) תשכ"ו - 1966, וכן הם מחויבים בחוזרי ונהלי משרד הבריאות לסוגיהם, לרבות קובץ הנהלים של האגף לגריאטריה. משרד הבריאות, בהובלת האגף לגריאטריה לגבי בתי חולים אלה, עורך בקרה על מוסדות אלה. תעודת הרישום הניתנת לפעילות בתי החולים היא לתקופה מוגבלת וחדוש הרישוי כפוף לתהליכי הבקרה והפיקוח מטעם המשרד, ותהליכי אכיפה במידת הצורך.

מימון האשפוז: מימון האשפוז בבתי החולים הגריאטריים הוא בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי 1995, על פי סוג המחלקה.

א. במחלקות לטיפול **גריאטרי ממושך** (סיעודיים ותשושי נפש) המימון הוא על פי התוספת השלישית לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, וסיוע משרד הבריאות במימון ניתן בהתאם, כפוף להשתתפות המאושפז ובני משפחתו, כמפורט בחוזר מנכ"ל 8/2018.

ב. במחלקות לטיפול **גריאטרי פעיל** המימון הוא על פי התוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, וניתן ע"י קופות החולים, עם השתתפות עצמית לגבי אשפוז סיעודי מורכב, כמפורט שם וכמתעדכן בחוזרי האגף לפיקוח על קופות החולים. יתר המחלקות לגריאטריה פעילה הן ללא השתתפות עצמית.

אוכלוסיית היעד: ההחלטה על אשפוז במערך הגריאטרי תלוי במצב הרפואי-תפקודי של האדם. על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, האשפוז הגריאטרי אינו מוגבל לקשישים.

בגריאטריה ממושכת (סיעודיים ותשושי נפש) בפרט, סיוע במימון האשפוז הסיעודי ע"י משרד הבריאות (אשפוז ב"קוד") כפוף להחלטת וועדת סיווג בראשות הגריאטר המחוזי כי המאושפז בסטטוס המתאים וזקוק למסגרת אשפוזית-מוסדית מסוג זה. בנוסף, כאמור, נדרשת השתתפות המאושפז ובני משפחתו. ביתר המקרים - המימון ע"י גורמים מבטחים אחרים או במימון פרטי. מבחינת גיל - ניתן להתאשפז מגיל 18 ומעלה (מתחת לגיל זה השהות היא ככלל במסגרות הרלבנטיות של משרד הרווחה), אך בפועל כ-95% מהמאושפזים הם בגילאי 65 ומעלה.

בגריאטריה פעילה (במחלקות לסוגיהן) האשפוז תלוי באישור הקופה שהמטופל בסטטוס המתאים וזקוק למסגרת אשפוזית מסוג זה. במקרי מחלוקת - משרד הבריאות מכריע. במחלקות אלה ניתן להתאשפז בכל

גיל (לילדים יש מחלקות מתאימות) עם זאת, בפועל, מרבית המאושפזים במערך הם קשישים.

מספר מוסדות האשפוז: כיום יש 256 מוסדות אשפוז במערך הגריאטרי, ברישוי ופיקוח משרד הבריאות. ב-69 מתוכם (27%) יש גם מחלקות לתשושים המפוקחות על ידי משרד הרווחה (**מוסדות "משולבים"**).

מרבית בתיה"ח עם מחלקות לגריאטריה ממושכת נמצאים בהסכם התקשרות עם משרד הבריאות ויכולים לאשפז מטופלים ב"קוד" סיעודי.

מספר מטופלים: בכלל בתיה"ח הגריאטריים לסוגיהם מאושפזים כ-25,000 מאושפזים, מתוכם כ-21,000 הם סיעודיים ותשושי נפש, ומתוך אלה - כ-13,500 (כ-64%) הם ב"קוד" סיעודי.

מחוז	מספר מוסדות	מספר דיירים	% דיירים מתוך הסה"כ
מחוז צפון	45	3183	13.0%
מחוז חיפה	44	4615	18.9%
מחוז מרכז	66	7206	29.5%
מחוז תל-אביב	48	4642	19.0%
מחוז ירושלים	26	1793	7.3%
אשקלון	11	1648	6.7%
באר שבע	16	1361	5.6%
סה"כ	256	24448	100.0%

בתי אבות לאזרחים ותיקים - עצמאיים ותשושים

בתי אבות לאזרחים ותיקים עצמאיים ותשושים, באים לתת מענה לאזרחים ותיקים הזקוקים למסגרת מוגנת ואשר השירותים בקהילה אינם עונים לכל צרכיהם.

סל השירותים: כולל בתוכו דיור, מזון, מענה לצרכים נפשיים רפואיים ופארה רפואיים (כמפורט בתקנות) פעילויות פנאי תרבות, שמירה ובטיחות. מנהלי המעונות מחייבים לפרט את כל השירותים שהם מעניקים במסגרת ולהעביר לידיעת האזרח הוותיק בטרם כניסתו.

רגולציה: בתי האבות פועלים תחת חוקים ותקנות המסדירים את פעילותם.

1. חוק הפיקוח על המעונות, תשכ"ה-1965 מגדיר אלו מסגרות מחויבות ברישיון הפעלה מטעם המשרד ואת התנאים לקבלת הרישיון.
2. תקנות הפיקוח על מעונות (תקן עובדי מעונות לזקנים והכשרתם ובדבר תנאי כשירותם של מנהלי מעונות לזקנים), תשל"ז - 1977, מגדירות את תקן עובדי בית האבות, כישוריהם והגדרת תפקידיהם.
3. תקנות הפיקוח על המעונות (תנאי המגורים והטיפול בזקנים עצמאיים ותשושים במעונות לזקנים), התשס"א - 2001, מגדירות את הדרישות המבניות, תהליך קבלת דיירים, והשירותים להם הם זכאים.

האגף הבכיר לאזרחים ותיקים אחראי על מתן רישיון ופיקוח שוטף על כל בתי האבות לעצמאיים ותשושים.

אוכלוסיית היעד: אזרחים ותיקים עצמאיים ותשושים, שהגיעו לגיל פרישה כמשמעותו בחוק גיל הפרישה, התשס"ד-2004, נשים מגיל 62 וגברים מגיל 67. אזרחים ותיקים המעוניינים לבחון את זכאותם להשתתפות במימון המגורים בבית אבות, יכולים לפנות למחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית בה הם מתגוררים, בה תיבדק נזקקותם וזכאותם בהתאם להוראת התע"ס 4.8.

מספר בתי אבות: כיום יש 112 בתי אבות לעצמאיים ותשושים, ברישוי ופיקוח האגף הבכיר לאזרחים ותיקים. ב-69 מבתי אבות אלו (57.5%), ישנן גם מחלקות לאוכלוסייה סיעודית או תשושת נפש המפוקחות על ידי משרד הבריאות. (מוסדות "משולבים"). 89 מבתי האבות שברישי (79.5%) נמצאים בהסכם התקשרות עם משרד הרווחה ויכולים לקלוט דיירים מושמי רווחה.

מספר מטופלים: בבתי האבות מתגוררים כ-5,000 אזרחים ותיקים עצמאיים או תשושים, כמחציתם (כ-700) מושמי רווחה.

להלן הנתונים בפילוח לפי מחוז:

שיעור דירי רווחה	שיעור דיירים (מבפועל)	מתוכם דיירי רווחה	מספר דיירים בפועל	מספר בתי"א בהסכם התקשרות רווחה*	מספר בתי"א משולבים, עם מחלקה סיעודית	מספר בתי אבות סה"כ	
7.4%	5.3%	202	262	9	7	9	מחוז דרום
42.9%	46.3%	1,170	2,302	29	31	43	מחוז מרכז
16.9%	14.0%	461	696	13	10	13	מחוז ירושלים
32.7%	34.5%	892	1,716	38	21	47	מחוז צפון
100%	100%	2,725	4,976	89	69	112	סה"כ

* קולטים דיירים במימון רווחה

דיר מוגן (פרטי)

דיר מוגן הינה תצורת מגורים המיועדת לבני הגיל השלישי בגיל 65 ומעלה, הבוחרים לגור בקהילה של בני גילם. מתחמי דיר מוגן מאפשרים לציבור זה מגוון שירותים בתחומי הפנאי, התרבות ואחרים. חלק מהשירותים מוגדרים מעצם חוק הדיר המוגן וחלקם שירותי רשות בהתאם למוגדר בהסכם ההתקשרות בין הצדדים.

המודל הכלכלי הקלסי הושתת על פקדון כספי / דמי כניסה בסכומים שונים, בהתאם למיקום הדיר, רמת התשתיות וסוגי השירותים שהוצעו לדיירים, ועל דמי אחזקה חודשיים קבועים. כיום קיימים מודלים כלכליים שונים המשלבים אפשרויות דמי כניסה נמוכים עד אפסיים יחד עם דמי אחזקה חודשיים גבוהים.

הפקדון נשחק בשיעור של כ-3.5% בממוצע לשנה במשך 12 שנים ובמקרה פטירה, של הדייר/ת לפני תום תקופת הפקדון מוחזרת היתרה ליורשי הדייר/ת. חוק הדיר המוגן 2012 והתיקון לו ב 2018 על התקנות החלקיות שתוקננו עד כה, הם המגדירים את פעילות הממונה על הדיר המוגן, תחת האגף הבכיר לאזרחים וותיקים שבמשרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים. תחום הדיר המוגן כולל בתוכו 95 מסגרות, כ-15,000 דיירים וכ-7,000 עובדים אשר בפקוח הממונה על התחום, מרכז התחום ושלוש מפקחות אזוריות.

מינהל מוגבלויות

אוכלוסיית יעד: הם אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, אנשים על רצף האוטיזם, אנשים עם מוגבלות חושית, אנשים עם נכות פיזית, אנשים עם הנמכה קוגניטיבית, על כל רצף התפקודים ולאורך מעגל חייהם.

מטרה: לספק לאדם עם מוגבלות תנאי דיר מותאמים ואיכותיים שיאפשרו לו להתפתח בהתאם ליכולותיו וליהנות מאיכות חיים ראויה.

מסגרות דיור תומך ומסגרות דיור בקהילה בפריסה ארצית, המספקות מגוון רחב של פתרונות מגורים עבור אנשים עם מוגבלויות שונות, בהתאם לרמת התפקוד של האדם ורמת התמיכה והמוגנות לה הוא זקוק. רמת תמיכה - מתייחסת ליכולת לניהול עצמי ולרמת האוטונומיה. רמה מוגנות - מתייחסת לרמת ההשגחה הנדרשת בכל הקשור לפגיעה של האדם כלפי עצמו ואל מול הסביבה.

מעונות מיועדים לאנשים עם מוגבלות בכל הגילאים (מוגבלות שכלית התפתחותית, לקות קוגניטיבית, אוטיזם ונכויות פיזיות וחושיות) עם רמת תפקוד בינוני - נמוכה או אנשים עם מוגבלות ברמת תפקוד גבוהה אך עם התנהגות מאתגרות הזקוקים לרמת השגחה ומוגנות גבוהה

מעון / פנימייה - מסגרת כוללנית הפועלת 365 ימים בשנה הנותנת מענה של 24/7 כולל מענה של מרכז יום ו/או תעסוקה לאוכלוסייה הבוגרת.

הוסטלים / מערכי דיור / דירות ומכונות - אנשים עם מוגבלות לרוב צעירים ובוגרים, מוגבלות שכלית התפתחותית, לקות קוגניטיבית, אוטיזם ונכויות פיזיות וחושיות, עם רמות תפקוד בינוני עד גבוהות (ברב תחומי החיים) שזקוקים לרמות תמיכה והשגחה בנויות-נמוכות.

הוסטלים - מסגרות דיור בקהילה עד 24 דיירים, בדרך כלל לאנשים בתפקוד בינוני-גבוה.

מערכי דיור - רצף של מסגרות דיור בקהילה בהם דירות הכשרה, הוסטלים ודירות המיועדות לאנשים בתפקוד גבוה. רצף שמטרתו הכנה למעבר לדירות עצמאיות בקהילה עם סל תמיכות וליווי מקצועי.

מכונות לחיים עצמאים - תכנית מעבר לצעירים בגילאי 18-25, שסיימו לימודיהם וזקוקים לתוכנית הכשרה והכנה למעבר מבית הספר לחיים הבוגרים. במכונות דגש להקניית מיומנויות והכנה להשתלבות בקהילה ובעולם העבודה.

%	סכום כולל	פנימייה	מערך דיור / דירת לווין	הוסטל	דיור מוגן	
6%	1,113	620	315	88	90	דרום
41%	7,104	3,953	2,228	798	125	חיפה והצפון
18%	3,206	1,127	1,832	247		ירושלים
34%	5,980	3,077	1,672	1,206	25	תל אביב והמרכז
100%	17,403	8,777	6,047	2,339	240	סכום כולל

משרד הבינוי והשיכון: מקבצי דיור (דיור מוגן ציבורי)

תיאור התכנית: בתי דיור לגיל הזהב כוללים דירות במסגרת דיור ציבורי, המהווים מענה עבור קשישים ועולים מחוסרי דיור. הדירות הן בנות חדר וחצי או שני חדרים. בכל מבנה של מקבץ דיור כזה יש דירה המיועדת לאם הבית וכן מועדון, חדרי חוגים וגינה מטופחת. את בתי הדיור מוביל צוות תחזוקה שבראשו עומדת אם הבית. רוב בתי הדיור מנוהלים בעבור המשרד על ידי חברות ממשלתיות וחלקם על ידי חברות פרטיות.

אוכלוסיית היעד: זכאים לקבל את השירות: קשישים יחידים או זוגות, חסרי דירה או דיירי דיור ציבורי, המתקיימים מקצבת זקנה והשלמת הכנסה. עצמאיים בתפקודם (האבחנה התפקודית שלהם היא שהם אינם מפריעים לעצמם או לזולתם), וועדת אכלוס והתאמה קבעה כי הם מתאימים לפתרון מסוג זה. ועדה זו מורכבת מנציג משרד הבינוי והשיכון, נציג משרד העלייה והקליטה, נציג החברה המנהלת, עובד סוציאלי מטעם הרשות המקומית ורופא או אחות. פתרון זה אינו מיועד ליחידים או לזוגות אשר ילדיהם מתגוררים עמם.

בכל בית ישנה עובדת סוציאלית במשרד חלקית וכן פעילות תרבות ופנאי בהיקף של 14-16 שעות בשבוע, במועדון משותף (לא מתקיים במצב החירום הנוכחי). מרבית הדיירים (כ-85%) הינם יוצאי ברית המועצות לשעבר, והיתר ותיקים ויוצאי אתיופיה. הבתים פרוסים בכל הארץ, מאילת בדרום ועד צפת בצפון.

מספר מקבצי הדיור של משרד השיכון ומספר הדיירים בהם:

משרד הבינוי והשיכון מנהל 120 בתי דיור לגיל הזהב הכוללים כ-12,000 דירות שמהן בדרך כלל שני שלישים דירות בנות חדר וחצי, ושליש דירות בנות שני חדרים. ומתאכלסים בהן כ-14,000 דיירים.

מחוז	צוות קבוע	מטפלות	מספר מקבצים	דיירים	שיעור מסך דיירים
דן	131	1,034	29	3,167	23.0%
דרום	152	1,373	29	3,651	26.5%
חיפה	185	1,197	29	3,686	26.7%
ירושלים והמרכז	124	709	24	2,186	15.9%
פיקוד מרכז	8	30	1	128	0.9%
צפון	58	302	9	969	7.0%
סה"כ	658	4,645		13,787	100.0%

משרד העליה והקליטה: מקבצי דיור לעולים קשישים

מקבצי הדיור של משרד הקליטה הינם בניינים בבעלות פרטית שהמדינה שכרה אותם לצורך אכלוס קשישים עולים. הבעלים של המקבץ אחראי על ניהולו. הקשישים במקבצים מנהלים משק בית עצמאי, חסרי דירה, ומתקיימים מקצבאות הזקנה + השלמת הכנסה או, לחילופין, מקצבה של הרשות לנכה מלחמה בנאצים. הקשישים במקבצים מנהלים משק בית עצמאי, חסרי דירה, ומתקיימים מקצבאות הזקנה + השלמת הכנסה או, לחילופין, מקצבה של הרשות לנכה מלחמה בנאצים. ע"פ הנוהל: קשיש שזכאי לחוק סיעוד יכול להתגורר בדירה כל עוד הוא עצמאי בניהול משק הבית ולא זקוק לסיוע 24/7. קשיש סיעודי, הזקוק לסיוע 24/7, יוצא למסגרות של משרד הבריאות ועד לקבלת הקוד, הוא שוהה יחד עם המטפלת במקבץ.

המקבצים כוללים: דירות (דירות סטודיו) בהן הקשיש אחראי על תשלום החשמל, המים והארנונה. גודל הדירה נטו ליחיד: 25 מ"ר, לזוג: 36 מ"ר. גודל הדירה ברוטו במוצע: 45 מ"ר. בכל דירה יש מקלחון (במקרים בודדים ישנה אמבטיה), שירותים ומטבחון. הדייר מרהט ומצייד את הדירה בעצמו. במקבץ יש מועדון. גודל המועדון נקבע, בדרך כלל, לפי מטר לדירה כפול מספר הדירות. בכל מקבץ קיימים גלאי עשן ובחלק גדול מהם גם ספרינקלרים. הצוות העובדים במקבץ כולל אם בית, עובד תחזוקה ועובד ניקיון. ישנם מקבצים (מעטים) בהם מספר רב יותר של עובדים. בקבצים אין נוכחות של צוות רפואי לרבות עו"ס או אחות.

סה"כ דיירים: 13,140

מחוז	מספר מקבצי דיור	מספר דיירים	שיעור מסך דיירים
דרום	20	3,605	27.4%
חיפה	15	2,687	20.4%
ירושלים	3	739	5.6%
מרכז	21	3,917	29.8%
צפון	9	1,442	11.0%
תל-אביב	7	750	5.7%
סה"כ	75	13,140	100.0%